

Karl Jaberg va aplegar en un article de *Vox Romana* (VIII, 1944, 1-33), una sèrie de formes patueses, de Lorena etc., amb la *-n-*, com *clounchi*, *clounche* (= *klunš*) 'gronxador' (al NO. de Metz per a 'gronxar, bressar', xocant-li'n l'omissió en el FEW); però no són d'allí solament sinó també dels Alps: a la Val-Anzasca (NE. del Piemont) *žgrúnša* és el nom del 'gronxador' («altalena», Gysling, *ARom.* XIII, 188). Ignorant el català, Jaberg s'escarrassa per llevar importància a aquesta nasal, posant-ho sota vagues i pomposes etiquetes, que en el fons no expliquen ni justifiquen res (tot l'article es titula «Lautverstärkung und Lautverschwächung»): seria una «epèntesi de nasal» («nasaleinschub»), serien «spielerische umgestaltungen» (deformacions jocosas), i seria cosa pròpia dels mots que expressen la idea de 'brandar', 'sacsejar', 'gronxar' («schaukeln»). Molèstia perduda: aqueixes vaguetats no poden excusar apartaments de les normes fonètiques: 4 Jud, sobri i més crític, li retreu el cat. *gronxar*. És visible la consciència que Jud demostra que aquí hi ha coses que no sabem.

El treball de Jaberg va tenir, en canvi, la virtut de mostrar, amb la col·laboració que hi aportaren Jud i J. U. Hubschmied, que el quadro que presenta aquesta supervivència pre-romana en els parlars de les Gàl·lies és (fins deixant a part el català) molt més complex del que ens presentava Wartburg. Comencem perquè l'irl. mj. *crothaim* suposa una base KROTA-, no pas KROTTI-: aquesta -TT- s'hauria format amb caràcter intensiu, ço que sembla acceptable (cf. un cas semblant en BARATAR); Pok. (*IEW*, 620.35), tàcitament, ho inclou en el seu article. Hi ha una sèrie de parlars fprov. i del S. de Borgonya, en nombre molt dens, que semblen partir del mer intensiu *CROTTARE sense -I-, que Wartburg agrupa sota *β*, si bé declarant irresoluble si són una variant antiga sense -I- o una neoforació derivada del subst. *croz* —entès *croi(z)*—; això últim sembla descartable, pel fet que són masses, i ocupen un territori massa continu i unitari per ser de data secundària, i repetir invariament, en tants llocs diferents, un procés analògic.

D'altra banda, segons Hubschmied el vell, hi hauria alguns representants del *CROTARE amb -T- senzilla implicat per l'irlandès: it. sept. *crodar* 'caure, estimbar-se', i una forma fr. ant. *groer*, poc freqüent, 'sacsejar'. Ara bé, al costat d'aquest, apareix una base *CROTICARE o *CROTTICARE, que ens interessa especialment, pel fet de terminar en -ICARE (com el nostre *gronxar*, si bé sense la -N-): *crouchier* en el Jura bernès 'gronxar', i *crouche* 'gronxador', igualment fprov. NO. *croché* (Villefranche-sur-Saône), *greuchi* (Igé): «bercer», amb els quals sembla que coincideix *gloaci* 'gronxar' a l'Ajoie (francomtois de Berna) (puix que seria correspondència fonètica d'un *glouchier* de fonètica francesa normal), i el substantiu derivat *glōci* femení.

En alguns sectors del Tessí i valls veïnes hi ha un *CROTTIARE amb -I- però -T- simple, no intensiva: Antrona, Anzasca,⁵ Val Sesia, Borgomanero, Valle del Toce *kroǵá*, *kruzá* i anàlegs, 'bressar'; un *kru(v)etá*

'bressar' i el seu derivat *kru(v)éta* 'bressol', que apareixen a la Val Verzasca (i AIS punts 61, 62) semblen correspondre a un esquema CROT-ITT-ARE, que podria resultar de la suma de les dues variants en -OTICARE i -CROTTARE. En fi hi ha *CROTTIARE en la resta del francoprovençal, i en les dues terceres parts, almenys, de tot Occitània (> *crossar*⁶ mod. *croussà*, pres. *króse*): comprenent-hi, quasi sense interrupció, des de Lió i el Forés⁷ fins a les Valls valdeses,⁸ els Alts⁹ i Baixos¹⁰ Alps, el Delfinat,¹¹ Ardecha,¹² el Baix Roine, Alvèrnia,¹³ la Creuse, Luixon,¹⁴ la Vall d'Aran i el Coserans.¹⁵

Tenim doncs un quadro complex en els parlars romànics de les Gàl·lies. I aquest quadro es prolonga cap al Sud, en tota la llargada del català, en una doble variant *CRONTICARE i *CRONTIARE. És possible, de més a més, que *gronxar* hagués tingut antigament alguna modesta extensió, més enllà dels nostres límits, Ebre amunt, car avui n'ha sobreviscut un esquitx a la Rioja: *chunglearse* «columpiarse», *chunglear* tr. «columpiar» i *chungle* «columpio» (Goicoechea), evident metàtesi de *glunchar per *grunchar*, si bé amb la -I- manllevada al sinònim castellà *columpiar*. Les dues formes catalanes ja hem vist que troben una resposta bastant igual, quant a la forma originària, en alguns parlars de Lorena i dels Alps Piemontesos, tant pel que fa a la -N- com pel que fa a la I.

Ara bé, també en el pla indoeuropeu, les coses són més complexes del que ens dona entenent Wartburg. Allà no es tracta de quelcom clarament cèltic: que, més ben dit, a penes seria més que goidèlic: no n'hi ha dades en cèltic continental, i poc o res en britònic.¹⁶

Però d'altra part és una arrel més representada en les llengües bàltiques, i altres famílies indoeuropees. I per cert, són formes més semblants al sentit del mot romànic, car l'irl. *crothaim* no és més que 'jo sacsejo', però lit. *krė̃ti* 'mourre's enllà i ençà', 'sacsejar' i 'tron-tollar' («schlottern»), lit. *krė̃sti* 'sacsejar', *krat̃yti* 'traquetejar', letó *krat̃iti* 'balandrejar', 'tambalejar-se', *krė̃tulis* 'mena de garbell'. El pre-germànic hagué de tenir un mot *kret-*, també amb el sentit de 'garbellar' (a-al. ant. *redan*, al. dial. *räder* 'garbell', ags. *bræð*, esc. ant. *bræða*).

I també se n'assenyalen parents, de sentit més evolucionat, en grec, eslau i en les altres llengües germàniques (Pok., *IEW*, 620.28ss.).¹⁷ Ara bé tot això suposa una base indoeur. KRET/KROT-, que tant pogué deixar descendència en sorotàptic com en cèltic: la presència en la zona Alps-Pirineus, però no en francès propi, ni en la planura del Po, ni en castellà, ni en galleg, és, tant o més, indicatiu de sorotàptic que de cèltic. I els afegits en -N- i en -I-, em semblen poder explicar-se millor, tots dos, per temes verbals de la conjugació indoeuropea que per ampliacions radicals: això tindria l'avantatge d'explicar, conjuntament, i per una mateixa raó, l'afegit d'una -N- i l'afegit d'una -I-.

En veritat no podem conèixer els detalls de la conjugació sorotàptica ni la del cèltic continental, però en tots dos és probable que fessin un gran paper l'afegit d'una -I- i el d'una -N- en els temes de present. D'una